

leményei, akik a „józan kívülálló” szavazatára kíváncsiak, forgassák Németh László írásait). E csúcsműfajok miben- és milyenlétéhez a legjobb mutató Bényeinek ez a munkája. Ez persze csak sokdrangú, származékos haszna e műnek. De rangját, csúcspozióját az is mutatja, hogy még erre is alkalmas.

Utaltunk arra, Jókai Mór jóvoltából, hogy mi látszott Debrecenből – 1822-ben – Párizsból. E sorok szerzője azzal hitegeti magát, hogy ismeri a Párizs-történeti bibliográfiákat. Bényei Miklóshoz hasonlíthatórol, azzal egyenrangúrol azonban nem tud. Ma – 2003-ban – így lát-szik Debrecenből Párizs. Bényei Miklós munkája jóvoltából.

Vajda Kornél

Jubileumi kiadvány két megyei könyvtár-ból

A József Attila Megyei Könyvtár ötven éve 1952-2002 / Takács Anna. – Tatabánya : József Attila Megyei Könyvtár, 2002. – 212 p. ISBN 963 7631 71 2

„Ez jó mulatság, férfimunka volt” – a megyei könyvtárak ilyen tartalmú gondolatok jegyében ünnepelték, ünnepelheték méltán, létezésük ötvenedik évfordulóját. Ebből az alkalmából több jubileumi évkönyv, emlékkönyv, könyvtártörténet jelent meg, s meglehet, lesz még némileg elkésett folytatása is az eddigieknek. E „célkitűzéseken” kívül a standard folyóiratokban publikált cikkek-tanulmányok egyike-másika ugyancsak öregbítette a közkönyvtárak e vezető intézményeinek hírénevét, dicséretét.

Két-három év múlva izgalmas elemző kaland lesz, ha valaki előveszi ezt a mostani, de „számszakilag” egyelőre még le nem zárult szakirodalmi termést, s levonja belőle a minden bizonnyal eminens könyvtárpolitikai következtetéseket. Azt, hogy mi volt a megyei könyvtárakban jó és mi a rossz, mi speciálisan közös vagy éppen véglegesen egyedi, meddig tartott esetükben „az ész, erő és oly szent akarat”, mit lehetett velük áthidalni és mit nem. De legfőképpen: megvannak-e bennük a „jövőbealakulás” mindazon feltételei, amelyek az információs társadalom körülményei közepette az eredményes munkához szükségesek.

A Könyvtári Figyelő szerkesztőségétől ezúttal a Komárom-Esztergom és a Hajdú-Bihar megyei könyvtár jubileumi kiadványát kaptam meg ismertetésre. Ezt a feladatot a „menet közbeni” helyzet következtében a két mű külön-külön tárgyalásával kívánom elvégezni, úgy mintha semmi közük nem volna egymáshoz, mintha nem is egy közös eseménysor szülte testvérek volnának.

A tatabányai *József Attila Megyei Könyvtár* egyetlen szerző – *Takács Anna* – monográfiáját helyezi a t. olvasók, könyvtárosok és nem könyvtárosok elé, hogy belőle ismerjék meg egy fontos intézmény, a megye minden bizonnyal legfontosabb kulturális intézménye ötven éves pályafutását. Ezt a pályafutást mindvégig az innovációs hajlam és cselekvés jellemezte, s miközben állandóan mozgott benne és körülötte minden, egyszersmind igénybeli állandóságot is képviselt, amiben elévülhetetlen érdemeket szerzett a könyvtár harminc évig volt igazgatója, *Horváth Géza* és munkatársainak stabil magja.

Takács Anna nem profi történész, hanem remek szelekciós érzékkel rendelkező krónikás, aki „holtbiztosan” különbözteti meg a fontosat a kevésbé fontostól, aki sallangtalanul, világosan-áttekinthetően elő tudja adni írásban is. Mondhatnám: vérbeli informatikus, aki „ásatásokat végez” a célterületen, majd „rendet csinál” rajta, s az egészet mintegy felajánlja az oknyomozó és összefüggésekben gondolkozó elemzésnek. Amiről ír, vallja: „a személyes történelmünk, kor- és magántörténelmünk, az életünk”.

Eközben szerzőnk történelemszemlélete is kikezdetlenül: ismeri és hangsúlyozza a múlt szerepét az intézménye és az egyének életében, s figyelmeztet: ha nem tudunk tájékozódni benne, az annyit tesz, hogy (*Tóth Gyula* frappáns megfogalmazásával élve) „többször is sikerül belépni ugyanabba a pocsollyába”.

Takács Anna munkája – eltekintve az előzményi, következményi fejezettől és a dokumentatív közl-

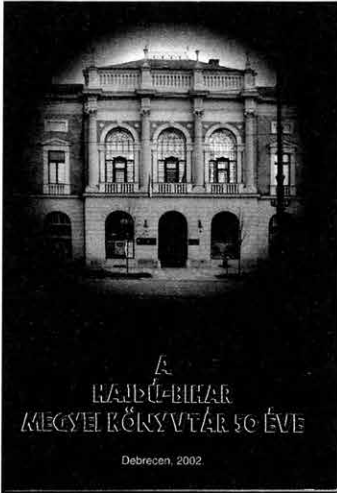
sektől – hét fejezetre tagolódik annak megfelelően, hogy éppen mi jellemezte főként az egy-egy fejezeten történeteket. Íme:

- A körzeti könyvtártól a megyei könyvtár megalapításig (1948–1952)
- A megyei könyvtár első évei (1952–1956)
- Folytatás és újrakezdés (1957–1964)
- Az új könyvtárban (1964–1969)
- Legendás évtized (1970–1979)
- Gondok és remények (1980–1989)
- A rendszerváltozás után (1990–2002)

Az előzményi-következményi közlés in nuce nem egészen négy oldala a megyei és városi vonatkozásokra támaszkodtatja – mondhatni – mesterien a könyvtári mondanivalót, s teszi egyszersmind méretessé az egészet.

Az imént felsorolt fejezetcímek alatt sorjázó történetek aprócska fejezetszilánkokra osztódva jelennek meg, nem egyszer korabeli írásos dokumentumok és fényképek társaságában. Talán mondani sem kell, hogy ez a szimbíózis mennyire „földobja” az éppen tárgyaltak szemléletességét. Az azonban nem ártott volna, ha a csoportképek alatti névfeltüntetés a teljességre törekedett volna: tempora mutantur et nos mutamur in illis. Egyébként a perszónáliák előadásánál a szerző mindig nagyon érzékenyen jár el: a világért se akar méltánytalan lenni. Tetszett az a melegség, amellyel a könyvtár régebbi és újabb protagonistáiról, főleg *Horváth Gézáról* és *Bárdos László Istvánról* emlékezik.

A dokumentatív közlések közül egyértelműen indokolt volt itt elhelyezni a könyvtár kiadványainak (gazdag) jegyzékét, valamint a munkatársi névsort, amelyeknél jobb lett volna, ha az ötven év valamennyi munkatársát feltünteti. A még fennmaradó két mellékletéről, a forrásokról és a felhasznált szakirodalomról szólva, elég lett volna egyetlen, mindkét funkciónak eleget tevő melléklet. Hivatkozástechnikai kérdés az egész.

A Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár ötven éve 1952-2002 : Dokumentumok, tanulmányok, adatok / szerk. Bényei Miklós. – Debrecen : Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár, 2002. -323 p. 4 t. – ISBN 963 7531 94 7

A bemutatásra kerülő **másik összeállítás a Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár ötven évi történetét feldolgozó kiadvány**, igencsak számos szerző-összeállító munkáját dicséri. És nemcsak a benne angezáltak száma változatos (meghaladja a tizenötöt), hanem választott vagy szükségyszerű stílusa is.

Ám: sok szerzőjűség ide vagy oda, idő és megfelelő előmunkálatok hiányára tudatosan apellálva, a szerkesztők-közreadók korántsem törekedtek az intézmény teljes és „elváágolagos” történetének résztanulmányok sorába való megírására-megíratására. „*Maradt tehát feladata a jövőndő könyvtártörténet tróinak*” – jegyzi meg Arató Attila bevezetés helyett c. köszöntőjében és vallomásában.

Arató Attila huszonnyolc évig állt az intézmény élén, s nem véletlen, hogy Állami Díjban részesült. Rövidre fogva, azért nem az, mivel egyre kvalitásosabbá fejlesztett kollektívájával vállvetve sikerült neki „mély sülyvedéseiből” kivívnia a Megyei Könyvtárat és a megye tanácsi könyvtárhálózatát. Egyetlen kivétellel, az új székhelyű épület emelésének elmaradásával (erről a későbbiekben még lesz szó), minden dolga „bejött”. Hogy és mint csinálta ezt, hát az Arató-féle csendes és következetes diplomáciával, a „non vi, sed saepe cadendo”-val. Itteni írásából éppen ennek a „forsza” tetszik ki, főként ami kiadványi és személyzeti politikájának realizálását illeti.

Az aratói bejelentkezést egy bőséges – 96 oldalas – gyűjtemény követi sajtó- és szaksajtó kivágatokból. Belőle úgy képzik fel a könyvtár történetének vázlatát, hogy csupa „forró nyomot” mutat. S bár tudjuk: a „forró nyom” és az igazság nem teljesen, nem mindig azonos, de el kell indulni rajta. A nyomában sorjázó írások tanúskodnak róla, hogy ez megtörtént. (Ez a szerkesztői lelemény, mi tagadás, tetszik nekem.)

A Hajdú-Bihar Megyei Könyvtár előzményei és létrejötte címen *Bényei Miklós* jegyzi az emlékkönyv első tanulmányát. Megállapításait-kozléseit gondosan válogatott hivatkozásokkal „talpalja meg.” Bizony-bizony, még egy olyan nagyvárosban is, mint Debrecen, meglehetősen lassan és későn valósult meg a közkönyvtári gondolat, s mikor pedig már meg, a megyei könyvtár formájú újakezdés töretlen fejlődését egy időre visszavetette.

Számomra megtisztelő volt, hogy az emlékkötet előkészületei közben felkérést kaptam a közreműködésre. Ennek „Amikor externista voltam a Megyei Könyvtárban debreceniségem kezdetén” címen próbáltam eleget tenni. Arról „értekeztem” benne, mégpedig csak „saját kút fömre” támaszkodva, hogy nagyjából 1956-ig milyenek is voltak azok a „neoprimitív” viszonyok, amelyekben a munkaszervezetek – és folyamatok leledzettek.

Simon Zoltán a módszertani munkáról ír, pontosabban szólva: annak hajdú-bihar megyei válfaját mutatja be olyaténképpen, hogy anyagát három fejezetre osztja. Eszerint az alapozás és az útkeresés időszaka a kezdetektől 1963-ig tart, s kiteljesedést követő „virágkor” pedig 1980-ig, amikor a Megyei Könyvtár elvileg és gyakorlatilag egyaránt élen járt ebben a munkában. A harmadik szakasz 1990-ben kezdődött, s oda konkludál, hogy a módszertani munkának kulcsszerepet kell biztosítani „a könyvtárak közötti együttműködés megszervezésében, illetve az együttműködés tárgyi és személyi feltételeinek kialakításában”.

Simon Zoltán terjedelmes dolgozatához szinte hozzátapad *Szilágyi Irén* rövid beszámolója a könyvtári ellátó rendszerről. Ez, noha még a rendszerváltás előtt keletkezett, sikerült neki mindmáig fenntartania, s az ellátás törzsfeladatán kívül a nemzetiségi és a romaellátás dolgában is eredményeket elérnie.

Az *Árvai Annuska* néni elindította gyerekkönyvtári szolgálatot, *G. Szabó Edit* állítja majdnem húsz oldalon keresztül érdeklődésünk fókuszába. Summáztaként közli, hogy „a gyerekkönyvtár munkájának ábrázolása ebben a visszaemlékezésben csak a legfontosabb elemeket tartalmazza. A valóság ennél sokkal mozgalmasabb, színesebb volt.” (Sajnálom, hogy a szerző némely asszonynev közlésével bajban van, sőt önmagát is kétféleképpen szerepelteti: szerzőként – mint láttuk – *G. Szabó Edit*, gyerekkönyvtárosként pedig *Gödény Ferencné*.)

A gyerekkönyvtári beszámolóhoz is – mintegy – tapad egy fióktájékoztató: *Harangozó Attiláné* az 1980-tól létező olvasónapló pályázat eredményeit ismerteti.

Papné Angyal Ágnes 1952-től a könyvtár menedzselte képzésről-továbbképzésről, *Lilik János* pedig 1967–68-tól a könyvtári kölcsönzés alakulásáról számol be.

Az intézmény jelenlegi igazgatója, *Gödény Ferencné* a számítógépesítés és a korszerű technika „berobbanását” írja le. Alcímei az egyes folyamatok időrendjében követik egymást. Így: megindulása (1990–1991), a kommunikációs struktúra és infrastruktúra fejlesztése (1992–1993), új típusú szolgáltatások indítása (1994), kommunikáció és együttműködés a hajdú-bihari rendszerben (1995–1996), az integrált könyvtári rendszer bevezetése (1996–1997), eredményeink 1998-ban, telematikai infrastruktúra fejlesztés (1998–), tartalomszolgáltatás és digitalizálás (2000–), a legszűkebb esztendő (2001), a jelen (2002) és persze: a jövő.

Az *Adatok, bibliográfiák* c. rész a következőket tartalmazza:

- ⊗ A megye közművelődési könyvtárainak statisztikai adatai (Simon Zoltán);
- ⊗ Egy álom krónikája. Az új Megyei Könyvtár meg nem építésének története (Gödény Ferencné);
- ⊗ Rendezvényeink (Nagyné Kováts Lenke);
- ⊗ Kiadványaink (Csiki Elvira);
- ⊗ Munkatársaink (Tárczyné Mányi Sarolta);
- ⊗ Kitüntetések (Nagyné Marton Andrea);
- ⊗ Sajtóközlemények a könyvtárról (Sebők Vilna, Nagyné Márton Andrea);
- ⊗ Négy táblányi fénykép a könyvtárról és kiadványainak illusztrációiból.

A felsorolt adalékokról egybehangzóan meg lehet állapítani, hogy a kötetben való jelenlétük dúsítja az íráskor információtartalmát. Az *Egy álom krónikája* (1966–2002) egyenesen „kis magyar pornográfia”-ként hat. A *Sajtóközlemények a könyvtárról* c. összeállítást talán „bele lehetett volna keverni” a sajtókiadvány gyűjteménybe, s így még attraktívabb lehetett volna. A táblázatok képanyaga azonban sajnálatosan rossz minőségű és szegényes.

Futala Tibor